

שבת קודש
פרשת וישב
מפטירים
"ה' אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה"
(עמוס פרק ב פסוק ו)

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

בס"ד
שנה שלש עשרה גיליון מספר 12

חשמונאים (שעון חודף)
כניסת השבת: 16:15
יציאת השבת: 17:15

מהלכות זוג הזנוכה עפ"י שו"ע מסימן תרע' ופוסקים אזורונים

הקדמה הדלקה עושה מצווה

במסכת שבת כג' דנה הגמרא אם הנחה עושה מצווה או הדלקה עושה מצווה ולהלכה הכריעה כי הדלקה עושה מצווה, כלומר אין מצווה בהנחת הנר או השמן, אלא בהדלקה, וכן פסקו להלכה הרמב"ם בפרק ד' מהלכות חנוכה ומגילה, הטור והשו"ע בסימן תרעה'.

מקביעה זו שהדלקה עושה מצווה נובעים מספר הלכות כמפורט להלן:

- חנוכה שהייתה מונחת במקומה שלא לשם מצווה אין צורך להניחה שוב לשם מצווה. ונר שדלק עד הערב למחרת, יש לכבותו ולחזור להדליקו לצורך הלילה הבא.
- צריך שבעת ההדלקה יהיו במקום בו רוצים להדליקם, ולא להדליקם במקום אחר ולהעבירם אחרי ההדלקה.
- צריך שבעת ההדלקה תהיה בחנוכה כמות השמן הדרושה או נר מספיק גדול כדי לדלוק את הזמן הנדרש.
- צריך להדליק הנרות במקום שאין חשש שהנרות יכבו מרוח וכדומה.
- צריך להדליק הנר עד שתדלק רוב הפתילה והשלהבת תדלק מאליה.
- אם נעשו כל ההכנות הדרושות כדי שהנר ידלוק כראוי, ואחר ההדלקה כבה הנר, אין חובה לשוב להדליקו.
- אין חובה להשאיר במקום בו הולקו הנרות, אפילו בתוך החצי שעה הראשונה להדלקה.

א. מי שהדליק את הנרות במקום שאינו ראוי להניחם שם כגון בתוך חדר השינה, ואחר כך העבירם למקום הראוי שידלקו בו, יש אומרים שאף על פי כן יצא ידי חובה (משנה ברורה) אך לדעת רוב הפוסקים לא יצא ידי חובה, ולכן צריך לכבותם ולשוב להדליקם במקום בו ראוי שידלקו, והדלקתם במקום החדש, יש אומרים בברכה ויש אומרים בלי ברכה (הרב מרדכי אליהו).

ב. יש אומרים שמשום כך, אין להדליק נרות חנוכה בתוך תיבה מזכוכית המגינה עליהם מהרוח, מאחר וקביעות ההדלקה היא בעת שסוגרים את מכסה התיבה המגן מהרוח, אך אין לחוש לדבריהם.

ג. חולה שאינו יכול להגיע למקום ההדלקה, ימנה את אשתו או אדם אחר שידליק במקומו ובכך יצא אף הוא ידי חובת המצווה, אך אם הדבר גורם לו צער רב, הנכון שימנה שליח להדלקה, יברך הוא על ההדלקה והשליח ידליק את הנרות, וטוב שיראה את ההדלקה.

ד. שיטות שונות קיימות בקשר לסדר ההדלקה, וכיום נראה שנהגו רוב ישראל להדליק בלילה הראשון את הנר הימני שבחנוכה, ובלילה השני מוסיף נר לשמאלו ובו הוא מתחיל להדליק והולך ומדליק לימין.

זמן ההדלקה

ה. זמן הדלקת נר חנוכה לכתחילה הוא משקיעת החמה. נחלקו הפוסקים מהו זמן זה, יש אומרים שהוא תחילת שקיעת החמה כנדפס בלוחות, ויש אומרים שסוף השקיעה כלומר צאת הכוכבים.

ו. כתבו הפוסקים הספרדים שמי שרגיל להתפלל ערבית בכל יום עם צאת הכוכבים עליו להתפלל ערבית מיד עם צאת הכוכבים, ואחר כך להדליק את נרות חנוכה בבית, מפני שתדיר ושאינו תדיר קודם, ומפני שבתפילות ערבית יש מצווה עשה מהתורה של קריאת שמע.

ז. יהודי אשכנז ויהודי תימן, יש מהם הנוהגים להדליק בתחילת השקיעה ומתפללים ערבית בצאת הכוכבים, ויש הנוהגים להדליק מיד בצאת הכוכבים ואחר כך מתפללים ערבית.

ח. אם חלק מבני המשפחה אינם בבית אך מתוכננים לחזור בשעה מוקדמת ואין הבית פונה לרשות הרבים, ומדליקים בבית - לכתחילה יש להשתדל להדליק בתחילת זמן ההדלקה, אם בני הבית החסרים אינם מקפידים כל כך. אם לא הדליקו אז, יש להדליק בברכה עד שעה מאוחרת יותר, כל זמן שבני הבית ערים.

מקום ההדלקה

י. בזמן חכמי המשנה היו מדליקים את נרות חנוכה בפתח הסמוך לרשות הרבים. אם פתח הבית היה סמוך לרשות הרבים היו מדליקים בפתח הבית מבחוץ, ואם לבית הייתה חצר היו מדליקים את הנרות בפתח החצר, וזאת כדי לפרסם את הנס.

יא. במשך הגלות, כשלחצו עלינו הגויים ולא התירו ליהודים להדליק נרות חנוכה, נהגו להדליק את הנרות בתוך הבית.

יב. בזמננו ובפרט בארץ ישראל שאין את החשש מרדיפות האויבים, יש שהחזירו עטרה ליושנה ומהדרים להדליק את הנרות בפתח החצר הפונה לרשות הרבים. (כדי שלא יכבו מניחים את החנוכה בתוך תיבת זכוכית).

יג. יש נוהגים להמשיך את המנהג ולהדליק את הנרות בפתח הבית כלפי פנים, או בחלון הפונה לרשות הרבים.

יד. מכל מקום אף שטוב להחזיר עטרה ליושנה כנ"ל, במקום שיש חשש מגניבות או סיבות אחרות אין חובה להזדרז בה.

טו. לכתחילה יש להניח את הנרות כך שהשלהבת תהיה בגובה שבין שלושה טפחים לעשרה טפחים (שהם בין 24 ס"מ ל 80 ס"מ ויש אומרים 30 ס"מ ל 100 ס"מ) מהקרקע, ויש אומרים שיש להניחם דווקא בגובה שבין שבעה טפחים לעשרה טפחים (שהם בין 56 ס"מ ל 70 ס"מ).

טז. אין להדליק נרות חנוכה במקום גבוה יותר מ 20 אמה (בין 10 ל 12 מטר), מפני שבגובה כזה לא שולטת העין ונמנע פרסום הנס.

יז. אדם שמתגורר בבית גבוה או בבית משותף בקומה גבוהה (יותר מ 20 אמה) קומה רבעית ומעלה:

- יש אומרים שעדיף שידליק את הנרות בתוך הדירה, בטפח הסמוך לפתח, לשיטה זו פרסום הנס הוא לבני הבית.
- יש אומרים שעדיף להדליק את הנרות בחלון הדירה הפונה לרשות הרבים. הבית, אפילו אם גובה החלון יותר מ 100 טפחים, פרסום הנס בשיטה זו היא לבני אדם הגרים בבניינים הסמוכים, שביחס אליהם יש פחות מ 20 אמה.
- לדעה שמדליקים על אדן החלון, אם הנרות נראים רק מצד אחד של החנוכה (כאשר לחנוכה "גב" עם ציורים), טוב להניח את החנוכה באלכסון, כדי שהנרות יראו כלפי פנים וכלפי רשות הרבים.

אמרי בינה - שבזו המידות הטובות

פעמים שהתירו חכמים לשקר, כגון לעשות שלום בין אדם לחבירו (יבמות סה ב). ולכן מותר לשבח הכלה לפני החתן שהיא נאה וחסודה, ואף על פי שאינו כן (כתובות יז א).

באופיזא (ערכין טז א): אם בעל הבית היטיב לו, אל יאמר בפני רבים: כמה טוב פלוני שנתארחתי בביתו! כמה כבוד גדול עשה לי! פן יבואו רבים שאינם מהוגנים להתארח אצלו, ועל זה נאמר (משלי כז יד): "מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם, קללה תחשב לו".

במסכתא - אם שואלין לו אם שגורה בפיו הגרסא, מידת ענוה היא שיאמר "לא". ומיטה - אם שהה לבא לבית הכנסת מפני ששימש מטנו, ושאלוהו למה שהה? יתלה בדברים אחרים.

בכל אלו שהתירו חכמים לשנות, אם יכול לעשות שלא ישקר, הוא טוב יותר ממה שישקר, כגון אם שואלין לו: יודע אתה מסכתא פלונית? ישיב: וכי אתה סבור שאני יודע? ואם יוכל לסלק השואל בענין שלא ישקר, הוא טוב מאד. (עפ"י ספר אורחות צדיקים שער השקר)